

3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва : Русские словари, 1996. 412 с.
4. Веселовский А.Н. Историческая поэтика. Москва : Высшая школа, 1989. 648 с.
5. Гулідова І.С. Пареміологічний простір американської поезії ХХ століття: досвід семантико-концептуальної класифікації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2005. Вип. 2. С. 345–351.
6. Карасик В.И. Лингвокультурный концепт как единица исследования. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* : сб. науч. трудов. Воронеж : ВГУ, 2001. С. 75–80.
7. Пропп В.Я. Морфология сказки. Москва, 1999. 125 с.
8. Снесарев А.Е. Философия войны. Война в исторической перспективе. *Военно-исторический журнал*. 2002. № 3. С. 67–81.
9. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. Москва, 1997. 156 с.
10. Anti-terrorist poems. URL: <http://poetry.about.com/od/ourpoemcollections/a/poemsafterattac.htm> (дата звернення: 20.02.2019).
3. Vezhbtskaia, A. (1996). Iazyk. Kultura. Poznanie [Language. Culture. Cognition]. Moscow: Russkie slovari [in Russian].
4. Veselovskii, A.N. (1989). Istoricheskaja poetika [Historical poetics]. Moscow: Vysshaja shkola [in Russian].
5. Hulidova, I.S. (2005). Paramiologichnyi prostir amerykanskoj poezii XX stolittia: dosvid semantyko-kontseptualnoi klasyfikatsii [Paramiological Space of American Poetry: the experience of semantic and conceptual classifications]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serija "Linhvistyka"*, issue 2, pp. 345–351 [in Ukrainian].
6. Karasik, V.I. (2001). Lingvokulturnyi kontsept kak edynitsa issledovaniia [Linguocultural concept as the unit of investigation]. *Metodologicheskie problemy kognitivnoi lingvistiki* : sb. nauch. trudov. Voronezh: VGU, pp. 75–80 [in Russian].
7. Propp, V.Ia. (1999). Morfologija skazki [Morphology of Tale]. Moscow [in Russian].
8. Snesarev, A.E. (2002). Filosofija voyny. Voina v istoricheskoi perspektive [Philosophy of War. War in historical perspective]. *Voенно-istoricheskii zhurnal*, no. 3, pp. 67–81 [in Russian].
9. Tomashevskii, B.V. (1997). Teoriia literatury. Poetika [Theory of literature. Poetics]. Moscow [in Russian].
10. Anti-terrorist poems. Retrieved from: <http://poetry.about.com/od/ourpoemcollections/a/poemsafterattac.htm> [in English].

REFERENCES:

1. Byelyekhova, L.I. (2002). Obraznyy prostir amerykanskoj poezii: lnhvokohnityvnyy aspekt [Image Space of American Poetry: Cognitive Perspective] (Doctor's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
2. Beletskii, A.I. (1994). V masterskoj khudozhnika slova [At the workshop of word-artist]. *Beletskii A.I. Izbrannye trudy po teorii literatury*. Moscow, pp. 34–40 [in Russian].

УДК 811.112.2:82-1

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-2

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ НАПРЯМУ «НОВА ДІЛОВИТІСТЬ»

Бандурко Зінаїда Валеріївна,
викладач кафедри німецької та романської філології
Херсонський державний університет,
аспірант кафедри німецької філології та перекладу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
zinaida564@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0238-344X

У статті розглядаються характерні лінгвопрагматичні особливості лірико-поетичних текстів Е. Кестнера та Й. Рінгельнатца як представників мистецького напрямку «Нова діловитість» на ґрунті провідних методологічних положень прагмапоетики та стилістики. Лірика «Нової діловитості» позначається терміном «вживана лірика», оскільки вона спрямована на цінність і корисність для читача, який має використовувати її в повсякденному житті з огляду на злободенну тематику та зображення реальності, зорієнтоване на почуття. З огляду на лінгвопрагматичну спрямованість дослідження та з оперттям на загальноприйняте жанрово-рдове розгалуження літератури вживається термін «лірико-поетичний дискурс», під яким розуміється підтип художнього дискурсу, що становить мовленнєво-розумову комунікативну діяльність сприйняття й художнього зображення реальної дійсності або створення та художнього вираження вигаданої дійсності як цілісного світу чи окремих його елементів у певній єдності, у сукупності лінгвокреативної комунікації автора поетичного тексту з його читачем (адресантом з адресатом) у вигляді лірико-поетичного тексту, який моделює культурно-мовний універсум певної епохи на основі дії поетичної функції мови за допомогою різноманітних мовних і мовленнєвих засобів. Прагматичні характеристики лірико-поетичного дискурсу «Нової діловитості» знаходять

прояв у трьох типах комунікації: 1) естетичній комунікації; 2) змістовій комунікації «автор – читач» із двома різновидами – «автор-протагоніст» та «протагоніст-читач»; 3) змістовій комунікації «персонаж 1 – персонаж 2». Типи комунікації зумовлюють реалізацію мовленнєвих актів та актуалізацію імплікатур. Розрізняються два типи мовленнєвих актів у лірико-поетичному дискурсі: референтивні, які ґрунтуються на уявній референції, та автореферентивні, які ґрунтуються на поетичній автореферентивності. У більшості поетичних текстів Е. Кестнера реалізовано мовленнєві акти асертиви, значну частину займають також директиви й контактиви, а найчастотнішими тригерами імплікатур є іронія, порівняння та композиційні прийоми. Більшість мовленнєвих актів у поетичних текстах Й. Рінгельнатца становлять асертиви, директиви, контактиви та експресиви, найчастотнішими тригерами імплікатур є іншомовна лексика, мовна гра, оказіоналізми, іронія та порівняння.

Ключові слова: автореферентивність, Е. Кестнер, естетична комунікація, змістова комунікація, імплікатура, Й. Рінгельнатц, «Нова діловитість», поетичний текст, референція.

LINGUISTIC AND PRAGMATIC FEATURES OF THE POETIC TEXTS OF THE MOVEMENT “NEW OBJECTIVITY”

Bandurko Zinaida Valeriivna,

Lecturer at the Chair of Romanic and Germanic Languages

Kherson State University,

Postgraduate Student of the Department of German Philology and Translation

V. N. Karazin Kharkiv National University

zinaida564@gmail.com

orcid.org/0000-0003-0238-344X

The article deals with characteristic linguistic and pragmatic features of the lyrical poetic texts of E. Kästner and J. Ringelnatz as representatives of the artistic movement “New objectivity” based on the leading methodological principles of pragmatic poetics and stylistics. The lyrics of the “New objectivity” is denoted by the term “useful lyrics” because it is aimed at the value and usefulness for the reader, who should use it in everyday life, according to the themes of the day and the representation of reality, directed at feelings. According to the linguistic and pragmatic focus of the study based on generally taken differentiation of literature forms and genres the term “lyrical poetical discourse” is used, which is understood as a subtype of the literary discourse, a speech and mental communicative activity of perception and the artistic image of reality or the creation and artistic expression of the fictitious reality as the whole world or some of its elements in a certain unity, in the aggregate of linguistic creative communication of the author of the poetic text with its reader (addresser with the addressee) in the form of a lyrical poetic text, which models the cultural and linguistic universe of a certain era on the basis of the action of the poetic function of language with the help of various linguistic and speech means. Pragmatic characteristics of the lyrical poetical discourse of the “New objectivity” become apparent in three types of communication: 1) aesthetic communication; 2) content communication “author – reader” with two varieties: a) “author-protagonist” and b) “protagonist-reader”; 3) content communication “character 1 – character 2”. The types of communication determine the producing of speech acts and actualization of implicatures. There are two types of speech acts in the lyrical poetical discourse: 1) referential, based on an imaginary reference, and 2) self-referential, based on poetic self-reference. In most of E. Kästner’s poetic texts, assertive speech acts are produced, directives and contactives occupy a significant part, and the most frequent triggers of implicatures are irony, simile and compositional devices. The vast majority of speech acts in J. Ringelnatz’ poetic texts are assertives, directives, contactives and expressives, the most frequent triggers of implicature are foreign language vocabulary, language game, occasionalisms, irony and simile.

Key words: aesthetic communication, E. Kästner, implicature, J. Ringelnatz, content communication, “New Objectivity”, poetic text, reference, self-reference.

1. Вступ

Мистецький напрям «Нова діловитість» («Новая деловитость», «Новая вещественность», “Neue Sachlichkeit”, “New Objectivity”) виник на початку ХХ століття в Німеччині за часів Веймарської республіки (1918–1933 рр.) як реалістична стильова тенденція (Гілебранд, 2011: 2). У статті Р. Гілебранд «Нова діловитість» розуміється як комплексний загальномистецький напрям Німеччини, який займає часовий відрізок із 1924 р. по 1933 р. До найвидатніших представників «Нової діловитості» в літературній сфері належать Е. Кестнер та Й. Рінгельнатц.

«Нова діловитість» посідає чільне місце в історії світової літератури, що зумовило чималу кількість досліджень вітчизняних і закордонних науковців, присвячених встановленню часових меж, основних естетичних, філософських та мовних характеристик напрямку «Нова діловитість» (Безугла, 2018; Дронова, 2014; Барндт, 2003; Беккер, 2000; Гілебранд, 2011; Летен, 2000; Полверіні, 2007). Окремі наукові розвідки присвячені творчості Е. Кестнера (Дроув, 1999; Вагенер, 1995; Вінкельман, 1957) та Й. Рінгельнатца (Дерінг, 2000; Ессен, 2000; Вальсдорф, 2000). Проте, незважаючи на значну увагу науковців до літератури «Нової діловитості»,

наразі бракує розвідок, присвячених дослідженню лінгвопрагматичних властивостей поетичних текстів цього напрямку.

Прагмапоетика, яка формується в результаті інтеграційних процесів лінгвістичної поетики та прагмалінгвістики, ставить завдання встановлення комунікативних особливостей художнього дискурсу, зокрема лірико-поетичного (Безугла, 2013а; Безугла, 2013б; Безугла, 2016; Безугла, 2018; Мерілай, 2007). Тому *метою статті* є визначення лінгвопрагматичних властивостей поетичних текстів Е. Кестнера та Й. Рінгельнатца як представників напряму «Нова діловитість» із застосуванням методів лінгвопоетики, прагмапоетики та стилістики.

Матеріалом дослідження слугують 330 німецькомовних поетичних текстів Е. Кестнера та 216 поетичних текстів Й. Рінгельнатца.

2. Теоретико-методологічні засади аналізу лірико-поетичного дискурсу «Нової діловитості»

З огляду на лінгвопрагматичну спрямованість дослідження та з опертям на загальноприйняте жанрово-родове розгалуження літератури вважаємо за доцільне говорити про лірико-поетичний дискурс «Нової діловитості». Лірико-поетичний дискурс розуміємо як підтип художнього дискурсу, який становить мовленнєво-розумову комунікативну діяльність сприйняття й художнього зображення реальної дійсності або створення та художнього вираження вигаданої дійсності як цілісного світу чи окремих його елементів у певній єдності, у сукупності лінгвокреативної комунікації автора поетичного тексту з його читачем (адресанта з адресатом) у вигляді лірико-поетичного тексту, який моделює культурно-мовний універсум певної епохи на основі дії поетичної функції мови за допомогою різноманітних мовних і мовленнєвих засобів.

Лірика «Нової діловитості» позначається терміном «вживана лірика» («употребительная лирика», “Gebrauchslyrik“, “useful lyrics”). Вона характеризується цінністю, корисністю у використанні, має бути прийнятною для застосування читачем. Поняття «вживана лірика» не має чіткої дефініції, однак ми розуміємо її як вид лірики, поетичні тексти якої відтворюють злободенну, актуальну тематику та проблематику, написані зрозумілою, доступною, не обтяженою важкими чи значними художніми засобами мовою, створені з різноманітним ідейно-тематичним наповненням, виконані з різною

структурою та в різних жанрах, розраховані на будь-якого читача, придатні для практичного, прийняттого й корисного використання в повсякденному житті, складені з перевагою змісту над формою, проте з художньою виразністю та естетичною цінністю.

Автори «Нової діловитості» відходять від внутрішнього світу людини та відкривають для себе розширений світ техніки, праці, культури й засобів масової інформації 20-х років ХХ століття, зокрема, зображають у звичайних строфах сцени з повсякденного життя та життя великого міста свого часу (Бурдорф, 2015: 108; Гьорес, 2008: 106). Усе, що пише автор поетичного тексту, є чітким за манерою письма, зрозумілим, слова взяті з газет або з повсякденного життя, легко запам'ятовуються та сприяють уявному світу працівника, автор «говорить так, як є, і говорить тим, хто страждає від цього, як вони можуть це змінити» (Тухольські, 1928).

Ці властивості напряму «Нової діловитості» роблять його твори придатними для прагмапоетичного аналізу, який спрямований на встановлення особливостей комунікації автора й читача поетичного тексту, реалізації мовленнєвих актів та актуалізації імплікатур. Прагмапоетичний аналіз висуває в центр уваги інтенційні властивості художнього тексту (Безугла, 2018: 30).

Поетичний текст – це система, організована естетично, тому ми спостерігаємо підпорядкованість його форми та смислу естетичним цілям (Тупиця, 2009: 101). Естетика будь-якого літературного напряму відтворюється в мові, тому мовні та естетичні параметри завжди взаємопов'язані. Отже, у художньому дискурсі комунікативна функція мови взаємодіє з естетичною/поетичною функцією (Якобсон, 1987; Мерілай, 2007), що виявляється в розмежуванні змістової та естетичної інтенції автора.

Естетичну інтенцію розглядають як окремий вид авторської інтенції, як спрямованість свідомості автора художнього тексту на створення словесну форму з позитивним емоційно-оцінним ставленням до неї (Безугла, 2018: 30). Естетична інтенція виявляється в застосовуваних лінгвостилістичних засобах як на рівні окремого висловлення, так і на рівні всього тексту.

У поетичному тексті автор виражає певний зміст, співвідносячи слова з предметами, явищами й особами зовнішнього світу, здійснюючи референцію. Крім того, автор висловлює своє ставлення до словесної

форми, за допомогою якої виражено цей зміст, співвідносячи слова одне з одним, тобто здійснюючи автореференцію (Безугла, 2018: 30). У такий спосіб естетична інтенція виявляється пов'язаною з автореферентивністю поетичного тексту (Мерілай, 2007: 383).

Слідом за А. Мерілай розрізняємо два типи мовленнєвих актів у лірико-поетичному дискурсі: 1) референтивні, які ґрунтуються на вузькому, фікціональному контексті та уявній референції; 2) автореферентивні, які ґрунтуються на широкому, семантико-прагматичному контексті та поетичній автореферентивності (Мерілай, 2007: 386).

3. Типи комунікації в поетичних текстах «Нової діловитості»

У поетичному тексті розмежовують внутрішньотекстову комунікацію між персонажами (ліричний суб'єкт, висловлення та ліричний адресат) і комунікацію зовнішню, авторсько-читацьку (автор, ліричний твір та абстрактний читач) (Алефіренко, Чумак-Жунь, 2008: 68; Бехта, 2013: 25).

Важливість естетичної функції мови в лірико-поетичному дискурсі зумовлює залучення до розгляду його комунікативних властивостей естетичної комунікації, яка зазвичай розглядається як метод інтерпретації літературного тексту, зокрема, на етичних та естетичних ідеалах автора, які відображені в тексті (Бабаян, 2010; Яковенко, 2011). Натомість Л.Р. Безугла розглядає естетичну комунікацію як спілкування автора із читачем із приводу естетики створюваної ним словесної форми (Безугла, 2018). Ми згодні з науковцем та виокремлюємо в лірико-поетичному дискурсі три типи комунікації: 1) естетичну кому-

нікацію; 2) комунікацію I рівня – змістову комунікацію «автор – читач» (вертикальну, зовнішню, далі – K_1) з двома різновидами: а) «автор-протагоніст»; б) «протагоніст-читач»); 3) комунікацію II рівня – змістову комунікацію «персонаж 1 – персонаж 2» (горизонтальну, внутрішню, далі – K_2) (Безугла, 2018: 28).

Естетична комунікація ґрунтується на автореференції й естетичній інтенції автора та знаходить найяскравіший прояв у таких поетичних текстах, у яких автор максимально концентрується на поетичній формі (Безугла, 2018: 29). Наприклад, у поетичному тексті Й. Рінгельнатца „Abendgebet einer erkälteten Neegerin“ залишаються незрозумілими семантичні зв'язки висловлень, пресупозиції та загальний зміст тексту, що справляє враження нісенітності, проте словесна форма викликає позитивне естетичне враження. Автореферентивний мовленнєвий акт реалізується завдяки метриці, римі, метафорам, оказіоналізмам та алюзії на рядки Й.В. Гете.

Вертикальна комунікація є комунікацією автора та читача (див. рис. 1). Автор намагається не лише донести читачеві свою думку, а й здійснити певний перлокутивний ефект завдяки актуалізації імплікатур, реалізації референтивних мовленнєвих актів, використанню художніх засобів. Автор визначає цілі та зміст кожного висловлення, його емоційність, які й інтерпретує читач, зазнаючи інтелектуального, естетичного та емоційного перлокутивного ефекту.

У лірико-поетичному дискурсі «Нової діловитості» K_1 становить переважно пряме звернення адресанта S (автора А) до адресата L (читача L) (наприклад, у поетичному тексті „Rezept“ М. Калеко, „Kleines Solo“ Е. Кестнера, „Pssst“ Й. Рінгельнатца тощо). В окремих випадках адресант S1 (автор А1) може виконувати роль персонажа, виступаючи в ролі протагоніста. Такі поетичні тексти Л.Р. Безугла називає рольовими – у них автор ніби грає роль. Звертаючись до читачів від імені протагоніста, він або ототожнює себе з ним, або протиставляє себе йому. При цьому він може схвалювати дії протагоніста (симпатизувати йому, заохочувати його, бути в захваті від нього тощо), а може й засуджувати його (іронізуючи, насміхаючись) (Безугла, 2018: 32). Отже, неза-

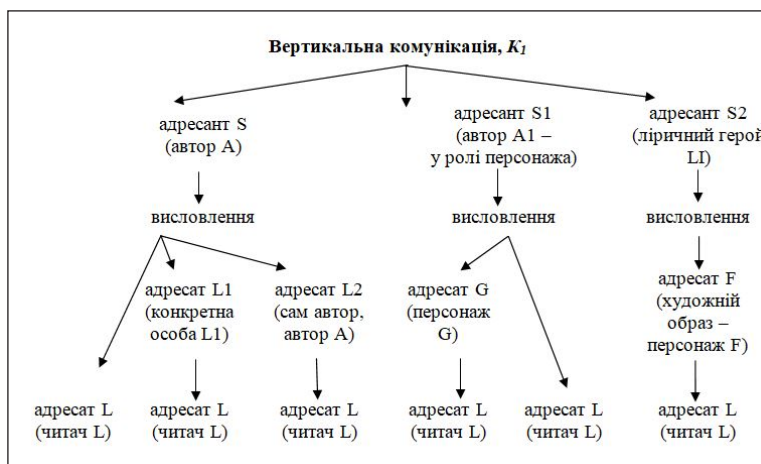

Рис. 1. Типи вертикальної комунікації

в лірико-поетичному дискурсі «Нової діловитості»

A – Autor; F – Figur; G – Gestalt; L – Leser; LI – Lyrisches Ich; S – Sprecher

лежно від того, яку роль виконує автор, уся K_1 у лірико-поетичному дискурсі «Нової діловитості» спрямована на читача поетичного тексту (адресата L) та становить комунікацію «автор – читач».

У межах горизонтальної комунікації (K_2) виокремлюємо певні типи комунікації між персонажами поетичного тексту залежно від того, яке вираження мають адресант та адресат (див. рис. 2). Окрім того, варто зазначити, що як адресант або адресат (людина P) може виступати як одна людина, так і декілька, це може бути спільнота людей, а також ліричний герой (LI). Водночас у поетичному тексті діалог між персонажами K_2 може бути показано цілком (тобто одну чи декілька реплік кожного з учасників діалогу) або не повністю (одну чи декілька реплік адресанта або адресата).

4. Лінгвопрагматичні властивості лірико-поетичного дискурсу Еріха Кестнера

Поетії Е. Кестнера притаманні гумор, іронія, сатира, веселість і життєрадісність, а також біографічність. Лірико-поетичний дискурс Е. Кестнера характеризується також афористичністю, яскравим проявом якої є його мініатюри, наприклад „Das Verhängnis“, „Zusammenhänge“, „Der Gegenwart ins Gästebuch“, „Moderne Kunstausstellung“, „Auch eine Auskunft“ тощо.

Ідейно-тематичний розподіл поетичних текстів Е. Кестнера свідчить про те, що більшість поетичних текстів є лірикою громадянського (50,00%) та філософського (39,09%) спрямування, хоча пейзажна (5,46%) та урбаністична (4,24%) лірика також становлять частину його творчості.

У більшості поетичних текстів Е. Кестнера на рівні висловлення реалізовано мовленнєві акти асертивного іллокутивного типу (86,88% та 64,98%), проте значну частку займають також директиви (5,5% і 8,86%) та контактиви (6,86% і 9,28%). Експресиви виражені переважно імпліцитно (0,56% та 3,38%). Серед мовленнєвих актів на рівні всього поетичного тексту переважають асертиви (92,43%) (наприклад, „Große Zeiten“), хоча наявні й директиви (3,33%) („Die dritte von rechts“), експресиви (3,03%) („Hotelsolo für eine Männerstimme“) та меншою мірою контактиви (1,21%) („Wieso warum?“), а квеситивів та комісивів не зафіксовано.

У дослідженні імплікатур лірико-поетичного дискурсу «Нової діловитості» використовуємо термін «тригер» (Браун, Левінсон, 1988: 215; Клайн, 1967) на позначення мовних засобів, які викликають інтендування та активацію імплікатури у свідомості комунікантів (на переконання Л.Р. Безуглої, адресант використовує їх для інтендування імплікатури, а адресат – для її виведення (Безугла, 2017)), хоча є також термін «індикатор імплікатури» (Артеменко, 2015; Безугла, 2010; Безугла, Романченко, 2013). Тригер імплікатури розуміємо як мовний засіб інтендування імплікатури адресантом, спрямований на активацію імплікатури у свідомості комунікантів та її виведення адресатом.

Найчастотнішими тригерами імплікатур у лірико-поетичному дискурсі Е. Кестнера є двозначність, іронія, синтаксичний паралелізм, метафора, алюзія, порівняння та композиційні прийоми в різноманітному їх поєднанні, проте типовими саме для його ідіодискурсу вважаємо іронію та порівняння, наприклад: *Sie handeln gemäß der Mode; Probleme dieses Blinden; Keiner weiß, wohin das Leben geht*. Тригерами імплікатури на ґрунті всього тексту є будь-які мовні засоби, причому певний засіб зазвичай переважає. Наприклад, у поетичному тексті Е. Кестнера „Das Eisenbahngleichnis“ упродовж усього тексту за рахунок повторів і рефренів створюється відчуття постійного руху та висловлюється метафорична імплікатура +> *ZUG ist wie LEBEN*. +> *Das Leben ist eine Reise durch die Zeit*. +> *Niemand weiß, wohin das Leben geht, wie lange es dauern wird, welches Ziel es hat*.

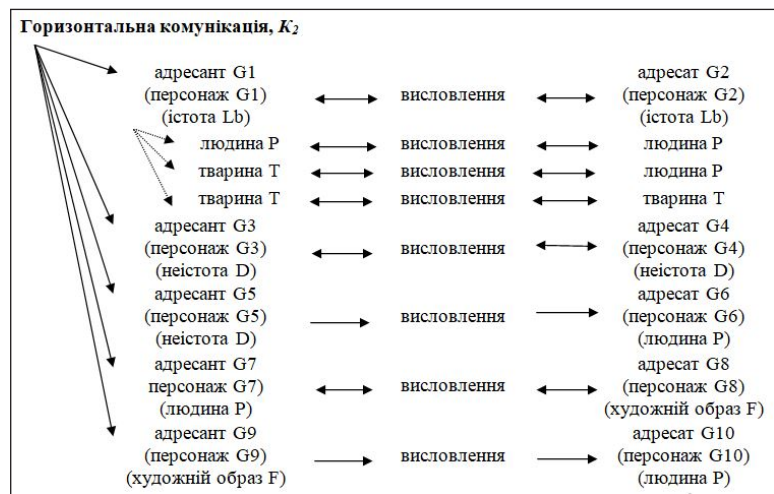

Рис. 2. Типи горизонтальної комунікації в лірико-поетичному дискурсі «Нової діловитості»
D – Ding; F – Figur; G – Gestalt; Lb – Lebewesen; P – Person; T – Tier

5. Лінгвопрагматичні особливості лірико-поетичного дискурсу Йоахіма Рінгельнатца

Поезії Й. Рінгельнатца притаманні фактичність, об'єктивність і точність, лаконічність, іронічність та повсякденність. На переконання А. Вальсдорфа, його поетичні тексти віддзеркалюють власне різноманітне життя в багатьох нюансах, оскільки Й. Рінгельнатц, який постійно писав та описував, «стискував» своє життя. Місцевості, міста й люди, про які він дізнавався, можна знайти в його поетичних текстах, де виникла яскрава мозаїка спогадів (Вальсдорф, 2000: 85).

Одну з головних властивостей поезії Й. Рінгельнатца становить біографічність, яка спостерігається переважно в окремих висловленнях. Про це свідчить, зокрема, чимала кількість лексичних одиниць, які позначають топоніми, етноніми, фітоніми, зооніми тощо: *Kolibri, Hindostan, Delagoabai, Kap Horn, Litfaßsäulen, Thar Himalaja, Norderney* тощо. Оскільки Й. Рінгельнатц триацій час працював мореплавцем, у його поетичних текстах можна зустріти морську термінологію: *Deck, Bark, Kai, Zwischendeck, Matrosenlogis, Segelschiffe, Heuer, Kielwasser* тощо.

Загалом поетичні тексти Й. Рінгельнатца мають переважно громадянське (46,76%), філософське (28,71%) та урбаністичне (7,41%) ідейно-тематичне спрямування, а лірика кохання та пейзажна лірика становлять лише 6,95% і 5,09% відповідно.

Більшість мовленнєвих актів у поетичних текстах Й. Рінгельнатца становлять асертиви (82,62% та 45,46%), серед яких переважають твердження (64,27% і 27,28%), повідомлення (7,21% і 1,82%) та експресивний асертив (5,66% і 16,36%). Наступними за частотністю є директиви (8,48% та 16,36%), а саме переважно наказ (4,68% та 9,08%), та контактиви (7,68% і 21,82%) – здебільшого підтримання контакту (2,91%) або звертання (2,61% та 16,36%).

Серед мовленнєвих актів на рівні всього поетичного тексту переважають асертиви (92,13%) („Lustig quasselt“), директиви (5,09%) („Kind spiele!“) та експресиви (1,85%) („Abschied von Renée“), хоча наявні й одиничні контактиви (0,93%) („Was willst du von mir?“), а квеситивів і комісивів не зафіксовано.

Найчастотнішими тригерами імплікатур у лірико-поетичному дискурсі Й. Рінгельнатца є іншомовна лексика, двозначність, прийом

мовної гри, синтаксичний паралелізм, окаціоналізми, метафора, алюзія, іронія, порівняння та композиційні прийоми, проте типовими саме для його ідіодискурсу вважаємо іншомовну лексику, мовну гру, окаціоналізми, іронію й порівняння.

6. Висновки

Таким чином, прагматичні характеристики лірико-поетичного дискурсу «Нової діловитості» виявляються в трьох типах комунікації: 1) естетичній комунікації; 2) змістовій комунікації «автор – читач» (з двома різновидами: «автор-протагоніст» і «протагоніст-читач»); 3) змістовій комунікації «персонаж 1 – персонаж 2».

Типи комунікації зумовлюють реалізацію мовленнєвих актів та актуалізацію імплікатур. Розрізняються два типи мовленнєвих актів у лірико-поетичному дискурсі: референтивні, які ґрунтуються на уявній референції, та автореферентивні, які ґрунтуються на поетичній автореферентивності.

У більшості поетичних текстів Е. Кестнера реалізовано мовленнєві акти асертивів, значну частину займають також директиви й контактиви, а найчастотнішими тригерами імплікатур є іронія, порівняння та композиційні прийоми. Більшість мовленнєвих актів у поетичних текстах Й. Рінгельнатца становлять асертиви, директиви, контактиви та експресиви, найчастотнішими тригерами імплікатур є іншомовна лексика, прийом мовної гри, окаціоналізми, іронія та порівняння.

До перспектив дослідження належить встановлення лінгвопрагматичних властивостей лірико-поетичних дискурсів інших представників літературного напрямку «Нова діловитість».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефиренко Н.Ф., Чумак-Жунь И.И. Коммуникативная ситуация как когнитивно-прагматический фактор порождения поэтического дискурса. *Vysoka skola evropskych a regional nich studii fil osoficky ustav Akademie ved Ceske Republiky* : Recenzovany neimpaktovany casopis zamereny na blast spolecenskych ved. Ceske Budějovice, 2008. № 1. С. 68–72.
2. Артеменко Ю.О. Дієслівні індикатори імплікатур в англійському дискурсі: структурно-семантичний та лінгвопрагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 ; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2015. 20 с.
3. Бабаян А.Г. Эстетическая коммуникация как метод распознавания личностных смыслов в тексте. *Сборники конференций НИЦ «Социосфера»*. Прага : Vedecko vydavatelske centrum Sociosfera-CZ s.r.o., 2010. № 8 : Материалы международной научно-практической конференции «Практика коммуникативного пове-

- денія в соціально-гуманитарних дослідженнях» (5–6 грудня 2010 р.). С. 141–150.
4. Безугла Л.Р. До розмежування конвенційних та дискурсивних імплікатур. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. Харків, 2010. № 930. Вип. 64. С. 55–61.
 5. Безугла Л.Р. Рівні комунікації у лірико-поетичному дискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2018. № 87. С. 27–34.
 6. Безугла Л.Р., Романченко І.О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія. Харків : ФОП Лисенко І.Б., 2013. 182 с.
 7. Безуглая Л.Р. Когнитивные основы прагмапоэтики. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2013. Вип. 19. С. 217–223.
 8. Безуглая Л.Р. Прагмапоэтика в когнитивном измерении. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2013. Т. 16. № 2. С. 20–27.
 9. Безуглая Л.Р. Импликатуры поэтического текста в аспекте перевода. *Когниция, коммуникация, дискурс*. Харьков, 2017. № 14. С. 8–18.
 10. Бехта І.А. Авторське експериментаторство в англійській прозі ХХ століття. Львів : ПАІС, 2013. 268 с.
 11. Дронова О.А. Концепція «літератури для використання» (Gebrauchsliteratur) в представленнях німецьких письменників Веймарської республіки. *Вісник Тамбовського університету. Серія «Гуманитарные науки»*. Тамбов, 2014. Вип. 4(132). С. 97–104.
 12. Тулиця О.Ю. Особливості організації поетичної картини світу. *Філологічні науки : збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*. Полтава, 2009. Вип. 1. С. 98–104.
 13. Якобсон Р. Работы по поэтике. Москва : Прогресс, 1987. 461 с.
 14. Яковенко М.Л. Естетичні виміри комунікації. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Філософія»*. 2011. Вип. 539–540. С. 188–192.
 15. Barndt K. Sentiment und Sachlichkeit: der Roman der Neuen Frau in der Weimarer Republik. Weimar ; Wien : Böhlau, 2003. 231 S.
 16. Becker S. Neue Sachlichkeit. Köln ; Weimar ; Wien : Böhlau, 2000. Band 1 : Die Ästhetik der neusachlichen Literatur (1920–1933). 437 S.
 17. Bezugla L.R. Some issues in integration of poetics and pragmatics. *Актуальные проблемы стилистики*. Москва : МГУ им. М.В. Ломоносова, 2016. № 2. С. 62–68.
 18. Brown P., Levinson S.C. Politeness: Some universals in language usage. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. 345 p.
 19. Burdorf D. Geschichte der deutschen Lyrik. Einführung und Interpretationen. Stuttgart : Metzler, 2015. 170 S.
 20. Clyne M. Transference and triggering: observations on the language assimilation of postwar German-speaking migrants in Australia. Den Haag : Martinus Nijhoff, 1967. 148 p.
 21. Doering S. „Turnsprache laßt uns reden“ – Die *Turngedichte* von Joachim Ringelnatz. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen : Wallstein, 2000. S. 101–108.
 22. Drouve A. Erich Kästner – Moralist mit doppeltem Boden. Marburg : Tectum Verlag DE, 1999. 299 S.
 23. Essen G. von. „Für das alles hatte ich Augen“ – Gewaltimaginationen bei Joachim Ringelnatz. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen : Wallstein, 2000. S. 92–100.
 24. Hillebrand R. Liebeslyrik der Neuen Sachlichkeit. München : GRIN, 2011. 80 S.
 25. Hoeres P. Die Kultur von Weimar. Durchbruch der Moderne / hrsg. von M. Görtemaker, F.-L. Kroll, S. Neitzel. Berlin ; Brandenburg, 2008. Band 5. 192 S.
 26. Lethen H. Neue Sachlichkeit 1924–1932. Studien zur Literatur des „Weissen Sozialismus“. Stuttgart ; Weimar : Metzler, 2000. 214 S.
 27. Merilai A. Pragmapoetics as literary philosophy. *Interliteraria*. 2007. № 12. P. 379–392.
 28. Polverini Ch. Schauspiel oder Dokumentation? Dimensionen der Wirklichkeit in Neorealismo und Neuer Sachlichkeit. Bonn : Romanistischer Verlag, 2007. 354 S.
 29. Tucholsky K. Gebrauchsliteratur. *Die Weltbühne*. 1928. № 48. S. 808. URL: <https://www.textlog.de/tucholsky-gebrauchsliteratur.html> (дата звернення: 15.03.2019).
 30. Wagener H. Erich Kästner. *Deutsche Dichter. Leben und Werk deutschsprachiger Autoren vom Mittelalter bis zur Gegenwart* / Hrsg. von G.E. Grimm, F.R. Max. Stuttgart : Philipp Reclam jun., 1995. S. 886.
 31. Walsdorf A. „Wenn ich einen Anfang wüßte – säng ich ein Lied aus Inmirland“. Zu den Gedichten von Joachim Ringelnatz. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen : Wallstein, 2000. S. 85–91.
 32. Winkelmann J. The Poetic Style of Erich Kästner. Lincoln : University of Nebraska Press, 1957. 53 p.

REFERENCES:

1. Alefirenko, N.F., Chumak-Zhun, I.I. (2008). Kommunikativnaya situatsiya kak kognitivno-pragmatische faktor porozhdeniya poeticheskogo diskursa [Communicative situation as cognitive-pragmatic factor of generation of poetic discourse]. *Vysoka škola evropskych a regional nich studii fil osoficky ustav Akademie ved Ceske Republiky. Recenzovany neimpaktovany casopis zamereny na blast spolecenskych ved*. České Budějovice, no. 1, pp. 68–72 [in Russian].
2. Artemenko, Yu.O. (2015). Dieslivni indykatory implikatur v anhlomovnomu dyskursi: struktumno-semantychnyi ta linhvoprahmatychnyi aspekty [Verbal indicators of implicatures in English discourse: structural, semantic and pragmatic aspects] (Extended abstract of candidate's thesis). Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
3. Babaian, A.G. (2010). Esteticheskaia komunikatsiia kak metod raspoznavaniia lichnostnykh smyslov v tekste [Aesthetic communication as the method of recognition of personal senses in the text]. *Sborniki konferentsii NITS "Sotsiosfera"*. Prague: Vedecko vydavatel'ske centrum Sociosfera-CZ s.r.o., no. 8: Materialy mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii "Praktika komunikativnogo povedeniia v sotsialno-gumanitarnykh issledovaniakh" (December 5–6, 2010), pp. 141–150 [in Russian].
4. Bezuhla, L.R. (2010). Do rozmezhuвання konventsiiynykh ta dyskursyynykh implikatur [To the distinction of

- conventional and conversational implicature]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya "Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov"*. Kharkiv, no. 930, issue 64, pp. 55–61 [in Ukrainian].
5. Bezuhla, L.R. (2018). Rivni komunikatsii u liryko-poetychnomu dyskursi [Communication levels in lyrical and poetic discourse]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya "Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov"*, no. 87, pp. 27–34 [in Ukrainian].
 6. Bezuhla, L.R., Romanchenko, I.O. (2013). Linhvoprahamatyka dyskryminatsii u publitsystychnomu dyskursi: monohrafiia [Linguopragmatics of discrimination in journalistic discourse: monograph]. Kharkiv: FOP Lysenko I.B. [in Ukrainian].
 7. Bezuglaia, L.R. (2013a). Kognitivnye osnovy pragmapoetiki [Cognitive basis of pragmapoetics]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya "Linhvistyka"*, issue 19, pp. 217–223 [in Russian].
 8. Bezuglaia, L.R. (2013b). Pragmapojetika v kognitivnom izmerenii [Pragmapoetics in cognitive dimension]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriya "Filolohiia"*, vol. 16, no. 2, pp. 20–27 [in Russian].
 9. Bezuglaia, L.R. (2017). Implikatury poeticheskogo teksta v aspekty perevoda [Implicatures of poetic text in terms of translation]. *Kognitsiia, komunikatsiia, diskurs*, Kharkov, no. 14, pp. 8–18 [in Russian].
 10. Bekhta, I.A. (2013). Avtorske eksperymentatorstvo v anhlomovnij prozi XX stolittia [Author's experimentation in English prose of the XX century]. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
 11. Dronova, O.A. (2014). Kontseptsiiia "literaturnyia dlia ispolzovaniia" (Gebrauchsliteratur) v predstavleniakh nemetskih pisatelei Veimarskoi respubliki [Concept of "literature for use" (Gebrauchsliteratur) by German writers of Weimar republic]. *Vestnik Tambovskogo universiteta. Seriya "Gumanitarnye nauki"*. Tambov, issue 4(132), pp. 97–104 [in Russian].
 12. Tupytsia, O.Yu. (2009). Osoblyvosti orhanizatsii poetychnoi kartyny svitu [Features of organization of a poetic picture of the world]. *Filolohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V.H. Korolenka*. Poltava, issue 1, pp. 98–104 [in Ukrainian].
 13. Iakobson, R. (1987). Raboty po poetike [Works in poetics]. Moscow: Progress [in Russian].
 14. Yakovenko, M.L. (2011). Estetychni vymiry komunikatsii [Aesthetic dimensions of communication]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Seriya "Filosofiiia"*, issue 539–540, pp. 188–192 [in Ukrainian].
 15. Barndt, K. (2003). Sentiment und Sachlichkeit: der Roman der Neuen Frau in der Weimarer Republik [Sentiment and objectivity: the novel of the New Woman in the Weimar Republic]. Weimar; Wien: Böhlau [in German].
 16. Becker, S. (2000). Neue Sachlichkeit [New Objectivity]. Köln; Weimar; Wien: Böhlau, Band 1: Die Ästhetik der neusachlichen Literatur (1920–1933) [in German].
 17. Bezugla, L.R. (2016). Some issues in integration of poetics and pragmatics. *Aktualnye problemy stilistiki*. Moscow: MGU im. M.V. Lomonosova, no. 2, pp. 62–68 [in English].
 18. Brown, P., Levinson, S.C. (1988). Politeness: Some universals in language usage. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
 19. Burdorf, D. (2015). Geschichte der deutschen Lyrik. Einführung und Interpretationen [History of German lyric. Introduction and interpretations]. Stuttgart: Metzler [in German].
 20. Clyne, M. (1967). Transference and triggering: observations on the language assimilation of postwar German-speaking migrants in Australia. Den Haag: Martinus Nijhoff [in English].
 21. Doering, S. (2000). „Turnsprache läßt uns reden“ – Die *Turngedichte* von Joachim Ringelnatz [“Turning Language Let's Talk” – *The Turning Poems* of Joachim Ringelnatz]. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen: Wallstein, pp. 101–108 [in German].
 22. Drouve, A. (1999). Erich Kästner – Moralist mit doppeltem Boden [Erich Kästner – moralist with a double bottom]. Marburg: Tectum Verlag DE [in German].
 23. Essen, G. von. (2000). „Für das alles hatte ich Augen“ – Gewaltimaginationen bei Joachim Ringelnatz [“I had eyes for all this” – violence imaginings with Joachim Ringelnatz]. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen: Wallstein, pp. 92–100 [in German].
 24. Hillebrand, R. (2011). Liebeslyrik der Neuen Sachlichkeit [Love poetry of New Objectivity]. München: GRIN [in German].
 25. Hoeres, P. (2008). Die Kultur von Weimar. Durchbruch der Moderne [The culture of Weimar. Breakthrough of the modern age]. Berlin; Brandenburg, Band 5 [in German].
 26. Lethen, H. (2000). Neue Sachlichkeit 1924–1932. Studien zur Literatur des „Weissen Sozialismus“ [New Objectivity 1924–1932. Studies on the literature of the “White Socialism”]. Stuttgart; Weimar: Metzler [in German].
 27. Merilai, A. (2007). Pragmapoetics as literary philosophy. *Interlitteraria*, no. 12, pp. 379–392 [in English].
 28. Polverini, Ch. (2007). Schauspiel oder Dokumentation? Dimensionen der Wirklichkeit in Neorealismo und Neuer Sachlichkeit [Drama or documentation? Dimensions of Reality in Neorealism and New Objectivity]. Bonn: Romanistischer Verlag [in German].
 29. Tucholsky, K. (1928). Gebrauchsliteratur [Gebrauchsliteratur]. *Die Weltbühne*, no. 48, pp. 808. Retrieved from: <https://www.textlog.de/tucholsky-gebrauchsliteratur.html> [in German].
 30. Wagener, H. (1995). Erich Kästner [Erich Kästner]. *Grimm G.E. von, Max F.R. (eds.). Deutsche Dichter. Leben und Werk deutschsprachigen Autoren vom Mittelalter bis zur Gegenwart*. Stuttgart: Philipp Reclam jun., pp. 886 [in German].
 31. Walsdorf, A. (2000). „Wenn ich einen Anfang wüßte – säng ich ein Lied aus Inmirland“. Zu den Gedichten von Joachim Ringelnatz [“If I knew a beginning – I sing a song from Inmirland”. To the poems of Joachim Ringelnatz]. *Ringelnatz! Ein Dichter malt seine Welt*. Göttingen: Wallstein, pp. 85–91 [in German].
 32. Winkelmann, J. (1957). The Poetic Style of Erich Kästner. Lincoln: University of Nebraska Press [in English].